

Mándy Iván: Önéletrajz (Novellák, rádiójátékok)

Az emlékezet nevekből, tárgyakkól, hangulatokból van összerakva. Az emlékezés, mikor összerázódik mindez s mi tejfehér üvegen át nézzük a múltat, a pazarlás emlékművének az épülése. De Mándy Iván novellái ahogy építik, úgy bontják is szét ezt az emlékművet. Ami felépül, akarva-akaratlanul, az az otthon, az igény a bizonyosságra, biztonságra. S ami mégis szétbontja ezt, az a hazatalálás vágya, hogy otthon legyen önmagában, s az azonosság, a világ és az „én” folytonosságának a hiánya.

Az Önéletrajz cím besugározza a kötet egészét. Az „Utazás ciklus” az álomtól a gyermekkorig ível, megadva két pillérét az emlékezésnek. Az elbeszélő azt az utazást, amibe környezetének kényszerítette, az új tapasztalatok szerzésének turista-változatát, félálomban, önkívületben éli meg, s ahogy telített belső világa mind több konfliktusba kerül az utazás realitásaival, úgy kerül felszínre elesettségének, nem evilágiságának háttere is. Le- és felszámolnivalója van. Az igazi utazás az „emlékreszállással” kezdődik el. Néha úgy tűnik, nincs egyetlen élő pillanata sem, ő az a pont, amin a múlt átzúdul a jövőbe. Ez az állandóan le- és felmerülő, sohasem nyugvó lelkiismeret otthontalan az életben, csak a tárgyak között lel hitelességre: „... megérintettem egy kabát ujját a fogason. Mégis valamiféle bizonyosság.” (Éjszaka utazás előtt) „Én meg a bőröndök között. Ez az egyetlen bizonyosság. A bőröndök társasága.” (A pályaudvar)

Számára az otthon-lét létkérdés. Ezért azonosítja, mint valami Don Quijote, képzelete alakjaival a járókelőket vagy a szálloda lakóit. De az sem véletlen, hogy a lelkiismeret otthontalanságának történelmi dimenzióját végül is egy „tárgyon”, egy tárggyal érzékelteti később: „Elment a létra. Elhagyta a házat... Megállt odalent egy emlékmű előtt. A vértanúhalált halt miniszterelnök előtt. Egy öreg baka tisztelgése. Utolsó tiszteletadás!” (A létra) Ez az „Utolsó tiszteletadás”, ez a még hiteles — és hitelesítő gesztus a novellák „kulcsa”. Az utazás kiszakít a megszokottból, de a megszokott egyáltalán nem a miénk — leghétköznapiabb környezetünk, kapcsolataink a mulandóság leggyakoribb áldozatai. Pedig egy kavics örökre fogva tarthatja a gyermeket és feldúl-

hatja a családot. (A kavics) (Felidéződik, mint több novellában is, Pilinszky János.)

A mulandóság áldozatainak emlékezetére, hogy senki és semmi ne mertőljön feledésbe, sorra szólíttatnak elő az elpusztult színhelyek és akik benépesítették: párbeszéd, amikre már senki sem emlékszik, pedig „mindenből lehet valami”. (Egy öreg boltos) Az emberből is lehet még valami, az útszélből, az elhagyottból. „— Tudod, hol érettségiztettem le Tombor Tivadart? Egy teherliftben!

...Buresch Zoltánt a Lukács uszoda kabinjában!

Márk Skugót az Emke aluljáróban!

Engem pedig ebben a moziban!” (Egy moziban)

Anti-seregszemlék, eposztörödékek. Villoni „Hol van”-ok. A hagyomány, amit már senki sem őriz, aminek éppúgy részei az elkárhozások első lépései, mint a hajdani mozi, ami új világot jelentett. Élettények, amint botrányosan eltűnnek. „— Mikor voltál borbélynál? Végigsimítottam a hajamon. — A borbély meghalt. — És akkor te most már...? — Harminc évig jártam hozzá. — Meddig akarod gyászolni?” (Reggel utazás előtt)

A hangjáték lehetősége, hogy realitássá legyen az önéletrajzi gyász. Az öregség. A lemaradás és az egyedülmaradás. A párbeszéd ember közegeben kínos igyekvés a lépéstartás. Nincs lehetőség a kimagyarázkodásra, feloldozásra. A beszéd eltakar. S ha mégis létrejön a megértés, akkor egy macskával (Alagsori tárlat), vagy az utolsó hangjáték bukott emberével, aki önmagára lelt, de úgy, hogy már nem is ember, hanem vízköpő.

Akit megérintenek Mándy Iván írásai, az figyelmesebb lesz az utcáról, szomszédból beszűrődő zajokra, mondatfoszlányokra, s építkezni kezd, összerakja a mindeddig elveszettből az otthont, s ez az otthonlét-tudat a „valamiféle bizonyosság” emberét talán egy teljesebb létszemlélettel ajándékozta meg.

Wirth Imre

Kamarás István: Megjelöltek

Kamarás István szociológus nehezen meghatározható műfajt választott, hogy mesterségének tapasztalatait történeté formálva tehesse a gyanútlan olvasó elé. A „Megjelöltek” című mű a szorosabban vett szakmai talajról ugyanis igen